

УДК 323.1

ПАТРІОТИЧНИЙ РЕНЕСАНС У СУЧАСНІЙ ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНІЙ ЄВРОПІ: МІЖ НАЦІОНАЛІЗМОМ І СОЦІАЛЬНИМ ПОПУЛІЗМОМ

Борис Філатов

Політична рада політичної партії «Українське об'єднання патріотів»

У статті визначаються причини ренесансу політичних патріотичних сил у сучасній Європі. Окреслено чинники розвитку ренесансу патріотичних політичних сил на тлі явищ етноцентризму і соціального популізму. Розкрито сутність патріотичного ренесансу, що характеризується виходом на політичну авансцену раніше маргінальних радикальних груп. Активізація цих сил пояснюється інклюзивною природою патріотизму, який охоплює не лише праві націоналістичні консервативні сили, а й інші політичні групи, які декларують захист національних інтересів. Зазначається, що параметри і динамічні характеристики сучасного патріотичного ренесансу потребують інституційного втілення для оцінки масштабів явищ та його перспектив. Розглядаються можливості патріотизму консолідувати суспільство на широкій ціннісній та ідейній основі.

Ключові слова: ренесанс патріотичних політичних сил, соціальний популізм, праві націоналістичні консервативні сили, національні інтереси, етнічні групи, правочентричні політичні сили.

Просування ідей та цінностей у сучасній політиці не вичерпується виключно доктринальним змістом або історією ідей. Виразними причинами набуття популярності певним політичним напрямом є успіх інституційного будівництва, застосування нових комунікаційних технологій, глибокий аналіз очікувань та прогнозування стану громадської думки. Патріотичні політичні рухи в різних країнах сучасного світу переживають період підвищення популярності, нових електоральних здобутків та динамічного просування до найбільш впливових і масштабних політичних проектів. Причини ренесансу політичного патріотизму в сучасному світі пов'язані як із розвитком національних політичних систем, так і з тенденціями глобального порядку денного. Внаслідок міграційних процесів населення європейських країн відчуває себе незахищеним та вимагає просування до порядку денного питань соціального захисту, підвищення рівня життя і відстоювання національних інтересів попри пріоритети міжнародної інтеграції. Уряди правочентристських і лівоцентристських коаліцій перебувають перед складними дилемами необхідності збереження макроекономічних показників та задоволення соціал-популістських вимог.

Сучасні праві та консервативні політичні сили у Європі й США, провідних країнах Азії й Африки набувають популярності та впливу через невизначеність стратегічних шляхів розвитку багатьох країн, пошук ними свого місця у мінливому світовому порядку. Патріотичні партії і рухи переживають ренесанс з огляду на інклюзивну природу патріотизму, який охоплює не лише праві, націоналістичні та консервативні сили, а й інші політичні групи, які декларують захист національних інтересів. Вони проголошують про користь громадян тієї чи іншої країни, а також декларують дотримання цінностей політичної нації у широкому розумінні. Водночас засобом поширення популярності патріотичних політичних сил у сучасному світі є висування відверто популістських вимог, які можуть ставити під сумнів стабільність існування багатьох держав. Для України сучасний популізм є спільною настановою багатьох політичних сил. З огляду на події на Євромайдані права частина політичного спектру в нашій державі істотно диференціювалась і набула нових рис.

Саме тому дилема етноцентризму й соціального популізму потребує зваженого підходу і неупередженого аналізу. Параметри і динамічні характеристики сучасного патріотичного ренесансу потребують аналізу його інституційного втілення для оцінки масштабів явищ та його перспектив.

До дослідження проблеми правих тенденцій у світовій політиці доклали зусиль чимало вітчизняних учених. Зокрема, М. Гримська долучилася до розробки ультраправих політичних партій у Швеції [1], Г. Грігор'янц здійснює вивчення піратських партій та їхнього ставлення до піратства в авторському праві [2], Г. Ільтьо здобуває нову інформацію про розвиток партійної системи та громадянського суспільства України [3], І. Раупова активно досліджує діяльність Європейської народної партії у рамках Ради Європи [4], Т. Рева надає термінологічний аналіз правоекстремістських партій [5]. Зарубіжний дослідник О. Лейн долучається до висвітлення ставлення європейських еліт до зростання популярності європейських правих сил [12]. Водночас істотної актуальності набуває розкриття особливостей зростання популярності патріотичними політичними силами, які об'єднують як праву, так і правочентристську частину партійного спектру.

Метою статті є встановлення змісту явища відродження сучасного політичного патріотизму на тлі явищ етноцентризму і соціального популізму.

Інституційне зростання сучасних нових правих сил у Європі і світі пов'язане не лише із соціальною ситуацією та викликами, які формує стан міжнародної безпеки, а й також з ідейно-ціннісними пріоритетами, які є привабливими у сучасному соціально-психологічному кліматі Європи. Політика мультикультуралізму, яка була покликана усунути наслідки постколоніального існування багатьох країн Азії та Африки, їхніх відносин із колишніми метрополіями, призвела до створення безпрецедентної ситуації з міграцією, яка потребує компенсаторних важелів. До таких важелів належить нове доктринальне переосмислення ролі європейських народів у сучасному світі, а також розв'язання питання автентичності в умовах де-факто поліетнічних держав. Потребують свого вирішення і концептуальні суперечності захисту прав людини та гуманізму, а також цінностей національного відродження (а подекуди й розбудови патріотичної нації). Тому теоретики європейського націоналізму зазначають, що сучасним європейцям потрібна нова символічна і духовна матриця. Як вважає Мільтон Еш, «для нових європейських правих, особливо Алана де Бенуа, характерною є критика та заперечення монотеїзму загалом і християнства зокрема на користь «аутентичної» європейської традиції. Поки всі опановують неоязичницькі практики, Бенуа бере на озброєння політеїзм у більш широкому теоретичному значенні. у своїй роботі «Бути язичником» він сповідує цінності політеїзму» [13].

Створенням нової політико-філософської ідентичності мислителі сучасної Європи намагаються не лише висловити сукупність почуттів інтелектуалів у Європі постнаціоналізму, а й сформулювати нову доктрину патріотизму, яка не буде суперечити загальним цінностям спільного європейського простору. Політичні наслідки глобалізації у вигляді стандартизації, узгодження та уніфікації інтересів, усунення мовних і культурних розбіжностей визначають не лише сприятливе, а й негативне та скептичне ставлення. Попри те, що офіційні інститути ЄС не висловлюються за культурну уніфікацію, багато європейських правих політичних партій стають на захист місцевої і регіональної специфіки. Вони намагаються висувати як політичну вимогу зведення бар'єрів для представників інших рас і культур, незважаючи на зовнішнє сприйняття загальнодемократичних практик і підходів. Саме для патріотичної Європи як ніколи актуальним є слоган «єдність у багатоманітності», коли різні етноідентичності можуть сприяти збереженню культурного коду Європи загалом. Як зазначив Мільтон Еш, «для де Бенуа це всього лише повернення до політеїзму

цінностей – ідеї, що не існує ніякого об'єктивного соціального прогресу, що різні народи повинні мати різні моральні порядки, релігійні світогляди і спільні долі, що скине нинішній порядок і дозволить європейцям повернутися до своєї істинної духовної традиції» [13].

Попри традиції мультикультуралізму, сучасний патріотичний ренесанс у Європі характеризується виходом на політичну авансцену раніше маргінальних радикальних груп. Особливо характерним це явище є для країн Центральної та Східної Європи, де вже протягом близько трьох десятиліть функціонують електоральні демократії. Набуття популярності групами, які висувають політичні претензії до етнічного складу окремих держав, стану та розміщення етнічних меншин, спричиняється тривалою нерозв'язаністю проблем у міжетнічних відносинах, які існують із часів повалення комуністичного ладу. Ідеологічне декларування дружби народів у колишньому соцтаборі призвело до замовчування міжнаціональних зіткнень та збереження подібних проблем на тривалий час. На сучасному етапі маргінальні праві сили, які висувають патріотичні гасла, здобувають певний відчутний результат на виборах. Причиною цього є застарілі національні стереотипи та історичні образи. Згідно з думкою М. Сміта і Т. Шифрін, «Світанок – Народна коаліція» (*Úsvit – Národní Koalice*) є партією крайніх правих популістського антиімміграційного спрямування, яка базується на антиромських позиціях і антиіммігрантському расизмі. Їм знадобилося 6,88%, щоб виграти 14 парламентських місць (із загального числа 200) на виборах 2013 року [14].

Ренесанс правих сил у сучасній Європі вимагає таких інституційних форм, які будуть забезпечувати ефективність політичного управління. Здобуття патріотичними політичними силами рівня парламентів є досить звичним явищем. Однак вказані партії досі не здобули статусу лідерів урядових коаліцій. Лише за умови цілісної і плідної співпраці є можливою значна повна перемога патріотичних політичних сил на парламентських виборах. Як повідомляють М. Сміт і Т. Шифрін, партія «Світанок – Народна коаліція» була заснована японсько-чеським бізнесменом Томіо Окамурую як реалізація ідеї прямої демократії із платформою, заснованою на боротьбі з корупцією. Незважаючи на його змішану чесько-японську спадщину, Окамура є расистом, який запропонував вислати ромів до Індії [14].

Висування новими європейськими правими вимог до діючих урядів і суспільства загалом є політичним напрямом, пов'язаним із параметрами етнополітичного розвитку Європи. Нові демократичні держави перебувають перед тиском поставторитаризму й тоталітарних практик правління, що підвищує рейтингівість правих у країнах Центральної та Східної Європи. Зростання тиску соціального популізму і гасел відвертого радикального націоналізму є істотним прикладом невдоволення населення процесами євроінтеграції, які тривають із 1997 року. Відразу після виборів 2013 року, зауважують аналітики, чеські депутати повстали і виключили Т. Окамуру з парламенту. Проте він заснував нову партію – «Свобода і пряма демократія» (СПД). Також він організував демонстрації проти біженців [14].

Зростання впливу і значення патріотичних партій і рухів у країнах сучасного ЄС пов'язане з їхніми спробами охопити впливом увесь спектр політичної діяльності правих сил. Частина політичних сил є орієнтованою на радикальні групи у суспільстві, інша частина спрямовує зусилля на більш консервативні прошарки населення. Особливо характерними є спроби формування патріотичних партій на правочентристській основі. Диверсифікація соціальної бази змушує патріотичні політичні сили вибудовувати свою політико-комунікаційну концепцію з урахуванням різних соціальних груп та мінливих настроїв у суспільстві. Також велику роль відіграє приклад інших країн. Депутати «Світанку» були проти расизму Т. Окамури, вони прагнуть створити велику партію за зразком французького Національного фронту [14].

Внутрішні ресурси розвитку патріотичних рухів у сучасному світі пов'язані з високою мобілізаційною спроможністю націоналістичних і правих ідеологій, які апелюють до національної пам'яті, а подекуди до духовного (релігійного) досвіду тієї чи іншої нації. Політична практика сучасної Центрально-Східної Європи показує, що зростання євроскептичних уподобань спричинило збільшення популярності саме правих консервативних політичних сил, які мають патріотичну риторіку. Попри процеси глобалізації і вестернізації, тематика національного минулого залишається актуальною частиною політичного дискурсу. Це спричиняє вплив на напрями еволюції патріотичних політичних сил. Як вважає К. Новікова, польські праві не є однорідною силою. Подекуди на зібраннях прихильників Я. Корвін-Мікке і народників лунали гасла, що «Право і Справедливість» і «Громадянська Платформа» – це однаково зло. і в ході дискусій відродився передвоєнний поділ на народовців (прихильників ідеолога націоналістів Романа Дмовського) та симпатиків Юзефа Пілсудського [6].

Попри актуальність національної пам'яті та придатність історичного матеріалу для політико-технологічної міфотворчості, політична мобілізація окремих груп населення, зокрема молоді, спричиняє наслідки, які мають значення далеко за межами обмежених уподобань окремих соціальних груп. Радикалізація позицій і висловлення політичних сил призводить до посилення напруги у міжетнічних взаєминах. Якщо розглядати співвідношення настроїв електорату та їхню підтримку патріотичних гасел і декларацій, то можна побачити політичну мобілізацію громадян на основі негативного ставлення до інших етнічних груп, що спричиняє загрозу європейським цінностям толерантності та політики мультикультуралізму. Згідно з К. Новіковою, «молодих поляків почала також втомлювати так звана «педагогіка сорому», себто постійне нагадування, що поляки колись громили євреїв, виселяли німців чи потребують вибачення перед українцями. Інакше кажучи, наявний брак рівноваги між слухним визнанням своїх провин і почуттям гордості за батьківщину та її успіхи» [6].

Настрої соціальних груп, які підтримують патріотичні сили і рухи, формуються на основі відповідних джерел в інформаційному полі. Наявність у Польщі інституалізованої правої або патріотичної преси формує погляди цілих поколінь населення. у сучасній Україні, попри велике різноманіття друкованих та періодичних видань, не можна виокремити ті, які виражають погляди певної частини спектру. Партійна преса також є досить епізодичною та активізується переважно у передвиборчий період. Тому перспективою розвитку вітчизняних патріотичних сил є формування партійно-ідейних сегментів політичної преси, які будуть спрямовані на відповідні соціальні групи. Приклад Польщі свідчить про формування певної культури споживання політичної інформації, яка виникла у посткомуністичний період.

Ренесанс патріотичних сил у Європі пов'язаний із підвищенням актуальності етнічності у політичному побуті населення. Наявність етноорієнтованих музичних та артистичних політико-комунікаційних продуктів, які мають не лише політико-технологічне, а й власне мистецьке значення посилюють позиції патріотичних сил у правих політичних колах інтелігенції. Інституалізація неформального патріотичного політичного дискурсу є вагомим підґрунтям для утримання ядра патріотичних політичних сил. Так, польські оглядачі вважають, що «насправді патріотична поп-музика – це дуже вагоме слово антиурядового фольклору народників. Причому її слухає молодь й із кіл інтелігенції, а школярі часто лише із неї вивчають сторінки недавньої польської історії» [6].

Зростання електоральної підтримки патріотичних рухів та їх подальша інституалізація у країнах Центральної та Східної Європи пов'язані також із реальною і дієвою допо-

могою центрів влади і державного управління. Після 20 років демократичних трансформацій в Угорщині правоцентристські та праворадикальні політичні сили отримали політичну владу й можливість змінити політичний режим у країні. Статус правлячих партій, які контролюють кілька гілок влади, а також мас-медіа, створює унікальні можливості для просування патріотичних консервативних та націоналістичних ціннісних концептів, які можуть посісти досить вагоме місце у суспільній свідомості. Водночас має місце критичне ставлення до правлячих патріотичних сил, спричинене соціально-економічним становищем в Угорщині. Як стверджує угорський експерт із комунікацій і блогер А. Джамбор, «протягом своїх чотирьох років при владі уряд Угорщини на чолі з прем'єр-міністром Віктором Орбаном реструктурував демократичну систему, нівелювавши значення незалежних гілок влади, розпаливши соціальну ворожнечу» [11].

Крім того, що праві та правоцентричні політичні сили у Центральній та Східній Європі акцентують увагу на національних інтересах і національній моделі розвитку (яка не повною мірою збігається з орієнтирами міжнародної інтеграції), вони піддають ревізії досягнення демократичного розвитку країн пострадянського простору. у погіршенні соціально-економічної ситуації та соціальних стандартів правлячі сили Угорщини звинувачують своїх лівих і лівоцентристських опонентів. Водночас сприйняття політичної дійсності крізь призму конфлікту руйнує можливості для консолідації та реалізації масштабних інфраструктурних проектів усередині країни. Як зауважують аналітики проекту «Kathon», одним із найпопулярніших гасел «Фідес» є таке: «Угорська економіка для угорців». Програма партії «Йоббік» пропонує «різко збільшити податки на прибуток транснаціональних корпорацій і відмовитись платити МВФ, відновити приватизацію національного надбаня» [8].

Свідоме бачення проблеми міграції як вузької та такої, що може оминати Угорщину внаслідок певних протекціоністських дій, свідчить про спробу максимально спростити ситуацію стосовно комунікаційного меседжу. Водночас масштаб проблеми дозволяє формувати провідну лінію інформаційного фокусу та діяльності правлячої групи, не звертаючись до інших важливих питань розвитку економіки і забезпечення соціальних стандартів. Популістські гасла задовольняють невибагливу публіку, але формують ядро прихильників із не досить інтелектуальних верств населення. Також популістські гасла і риторика спонукають самі політичні сили трансформувати свою політичну платформу відповідно до фокусу, який визначає політичний лідер. «Ось чому немає ніякої необхідності в єдиній європейській міграційній політиці: хто потребує мігрантів – можуть узяти їх, але не змушуйте їх їхати до нас, ми не потребуємо їх», – сказав В. Орбан [10].

Зростання впливу патріотичних рухів у країнах Центральної і Східної Європи пов'язано з упередженим ставленням населення до конкретних груп, які різко відрізняються за своєю культурною специфікою від титульної нації. Ксенофобія, що не властива соціалістичним і комуністичним країнам, принаймні на декларативному та ідеологічному рівні, із розгортанням процесів глобалізації стала звичним явищем. Значну роль у зростанні електоральної підтримки правих відіграє те, що етнічні групи мають надто сильні конфесійні розбіжності щодо більшості. На думку правої громадської активістки М. Гадзієли, «біженці є загрозою нашій культурі, вони не асимілюються у нашому суспільстві» [9].

Зростання ксенофобських настроїв призводить до розгортання масової участі у патріотичних політичних рухах навіть серед тих громадян, які не є від початку прихильниками націоналістичних або консервативних доктрин. Побутовий шовінізм і ксенофобія є тими почуттями і проявами, які забезпечують емоційний шлях до політичного вибору безвідносно до глибокого вивчення соціальних та економічних реалій. Як вважає Б. Беч-

мен, коли конкретно йдеться про мусульман, польська реакція не завжди була привітною. За результатами Європейського соціального дослідження 2014 року, 34,3% поляків відповіли, що ніяким мусульманам не повинно бути дозволено приїхати до Польщі. Цей рівень ісламофобії різко контрастує із відносно толерантними поглядами і може бути пов'язаний з історично сильною релігійною складовою національної ідентичності Польщі. Мусульманська громада у Польщі становить лише близько 20 000 осіб (0,1% населення), польський народ історично визначається його сильною католицькою більшістю [7].

Через наявність антиемігрантських настроїв, а також побутові прояви нетолерантності до інших етносів цілком зрозумілою є зовнішньополітична позиція урядовців країн Центральної та Східної Європи, які жорстко протестують проти квотування і розподілів біженців з азійських та африканських країн між країнами ЄС. Як зазначала польський прем'єр-міністр Е. Копач на саміті ЄС щодо кризи біженців, «ми будемо приймати стільки біженців, скільки ми можемо собі дозволити... Я обіцяю польському народові, що ми не будемо показувати себе чорною вівцею Європи, але ми також не допустимо, щоб наші інтереси якимось чином були поставлені під загрозу» [7].

Зростання популярності правих консервативних сил у країнах ЄС стало однією із детермінант політики на загальноєвропейському рівні. Політичні і державні діячі сучасної Європи усвідомлюють зростання популярності та електоральної ваги європейських правих. Керівництво інститутів управління сучасного ЄС має на меті угамування антиемігрантської істерії, оскільки цю хвилю протестів можуть легко опанувати радикальні та позасистемні політичні групи. Віце-президент Європейської комісії Франс Тіммерманс висловив глибоку стурбованість із приводу політичних подій у Європі щодо реакції на кризу мігрантів. Він розповів британському суспільному мовленню, що «якщо ми не в змозі знайти стійкі рішення [на кризу мігрантів], ви побачите сплеск ультраправих на європейському континенті», повідомляє «The Independent» [12].

Аналіз наслідків ренесансу патріотичних сил у Європі і світі доводить, що прогрес у збільшенні привабливості праворадикальних течій спричинений, зокрема, стереотипністю мислення значних мас населення, а також наявною медіа-структурою політики, яка спричиняє швидке поширення негативних настроїв та емоційну оцінку політичних подій. Як зауважують експерти, домінування правих політичних сил може істотно зменшити можливості для ухвалення консенсусних рішень щодо проблем емігрантів у Європі. На думку Петера Вільсона, нинішні мігранти й біженці породжують кризи і ворожість, вони можуть спричинити сплеск націоналізму у всій Європі [15].

Таким чином, соціальні і соціально-психологічні засади зростання впливу патріотичних партій і рухів у Європі спричинені як негативними очікуваннями населення, так і специфікою прогнозування політичної ситуації, яка відводить правим та консервативним радикальним течіям роль у дестабілізації сталої політичної ситуації. Однак слід зауважити, що умови демократії передбачають різноманіття думок у межах формування порядку денного, тому політичне представництво радикальних позицій може відкрити шляхи до широкого обговорення та нових підходів до вирішення наявних проблем. Замовчування мігрантської кризи або недостатня увага до неї можуть спричинити консервування проблеми та її поширення у майбутньому.

Отже, параметри зростання впливу політичних патріотичних рухів пов'язані не лише із кризовістю у світовій економіці, а й із пошуком нової парадигми між політичними інститутами та їхнім соціальним середовищем. Подолання невизначеності і нерішучості коаліційних урядів у парламентських республіках сучасного ЄС було актуалізовано збереженням певного комплексу проблем у багатьох європейських країнах протягом трива-

лого часу. Праві й націоналістичні політичні сили обрали радикальний шлях завоювання електоральних симпатій, намагаючись відповісти на більшість соціальних питань. Патріотичні сили у країнах Центральної та Східної Європи, розпочинаючи як маргінальні і позасистемні рухи та групи, набувають респектабельності, стають парламентськими політичними силами з огляду на невдоволення населення процесами розвитку ЄС. Зростання соціал-популістських настроїв в Україні спричинене очікуваннями від Євромайдану в умовах зовнішньої загрози. Ці та інші явища зумовлюють патріотичний ренесанс як зростання електоральної підтримки широким спектром соціальних груп ідей захисту державності та ефективності політичного управління і дієвої демократизації. Перспективою дослідження теми, порушеної у цій статті, є політичні вимоги патріотичних політичних сил у межах широкої співпраці заради забезпечення динамічного національного розвитку.

Список використаної літератури

1. Гримська М.І. Крайні праві політичні партії в Швеції: від маргінальності до успіху /М.І. Гримська //Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Філософія. Соціологія. Політологія». – 2015. – № 5. – С. 54–61. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу :http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdufsp_2015_5_9.
2. Грігор'янц Г. Піратські партії та їх відношення до піратства в авторському праві /Г. Грігор'янц //Evropsky politicky a pravni diskurz. – 2015. – Vol. 2. – Iss. 4. – С. 153–157. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу :http://nbuv.gov.ua/UJRN/evrpol_2015_2_4_24.
3. Ільтьо Г. Роль молодіжних організацій в розвитку партійної системи та громадянського суспільства України /Г. Ільтьо //Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Серія «Політологія. Соціологія. Право». – 2012. – № 1. – С. 24–27.
4. Раупова І. Діяльність Європейської Народної Партії в рамках Ради Європи: її вплив на позиціонування України /І. Раупова //Вісник Львівського університету. Серія «Міжнародні відносини». – 2012. – Вип. 31. – С. 143–148. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу :http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Mv_2012_31_18.
5. Рева Т.С. Правоекстремістські партії: термінологічний аналіз /Т.С. Рева //Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. – 2013. – № 3. – С. 201–204. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу :http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdakkkm_2013_3_49.
6. Чому радикалізується польська молодь [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://tyzhden.ua/World/157088>.
7. Bachman B. Diminishing Solidarity: Polish Attitudes toward the European Migration and Refugee Crisis /B. Bachman [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://www.migrationpolicy.org/article/diminishing-solidarity-polish-attitudes-toward-european-migration-and-refugee-crisis>.
8. Fidesz – Hungarian response to the left-liberal globalization [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://katehon.com/1236-fidesz-hungarian-response-to-the-left-liberal-globalization.html>.
9. Gander K. 'Today refugees, tomorrow terrorists': Eastern Europeans chant anti-Islam slogans in demonstrations against refugees /K.Gander [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://www.independent.co.uk/news/world/europe/refugees-crisis-pro-and-anti-refugee-protests-take-place-in-poland-in-pictures-10499352.html>.
10. Hungarian prime minister says migrants are 'poison' and 'not needed' //Reuters and Agence France-Presse contributed to this report [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<https://www.theguardian.com/world/2016/jul/26/hungarian-prime-minister-viktor-orban-praises-donald-trump>.

11. Jambor A. Hungary: Establishing a right-wing state /A. Jambor [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2014/04/hungary-establishing-right-wing--20144111385559303.html>.
12. Lane O. The Rise of Right Wing Politics is What European Elites Fear Most From Migrant Crisis /O. Lane [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://www.breitbart.com/london/2015/09/25/hold-hold-are-european-leaders-only-now-dealing-with-the-migrant-crisis-because-they-fear-the-rise-of-the-right/>.
13. Milton A. An Introduction to the European New Right /A. Milton [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://www.socialmatter.net/2014/12/20/introduction-european-new-right/>.
14. Smith M. Fascism and the far right in Europe: country by country guide and analysis / M. Smith, T. Shifrin [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://www.dreamdeferred.org.uk/2016/04/fascism-and-the-far-right-in-europe-country-by-country-guide-part-one/>.
15. Wilson P. The end of sovereignty /P. Wilson [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://www.prospectmagazine.co.uk/magazine/the-end-of-sovereignty>.

PATRIOTIC RENAISSANCE IN CONTEMPORARY CENTRAL-EASTERN EUROPE: BETWEEN NATIONALISM AND SOCIAL POPULISM

Boris Filatov

Political Council of the Political Party „Ukrainian Union of Patriots”

In the article, the reasons of political patriotic forces renaissance in contemporary Europe are revealed. The factors of the development of the patriotic political forces within phenomena of ethnocentrism and social populism are determined. The content of the patriotic renaissance, characterized by the growing number of the political marginal radical groups. The activation of these forces caused by the inclusive nature of patriotism, which encompasses not only the right nationalist conservative forces, but also other political groups. It is underlined that the parameters and dynamic characteristics of the contemporary patriotic renaissance required institutionalization development. The possibilities of patriotism to consolidate society on a broad value and ideological basis are considered.

Key words: renaissance of patriotic political forces, social populism, right-wing nationalist conservative forces, national interests, ethnic groups, right-centric political forces.